

Lutki

ZA KUBŁARKI

2 2010

Metodiske a didaktiske doporučenja

Lube kubłarki, wšědnje přinošujuće ze swojim džěłom k šěrjenju serbskeje rěče a kultury a wobohaćeće z tym wosebitosć našeho regiona. Za džěći je při tym wažne, zo wutworja sensibelnosć a akceptancu za mnohostronskosć kulturow Serbow a Němcow, ale tež druhich ludow. Při tym nabyte kompetency kaž česćownosć druhim napřečo, wotewrjenosć a zajim za to njeznate tworja dobry zakład za jich pozdžiše skutkowanje w multikulturnej Europje. Zwjazanosć našich džěći ze serbskej kulturu a rěču woznamjenja tež zwjazanosć z domiznu. Počah k swojim korjenjam we Łužicy hraje wosebje při pytanju za wukubłanskim a pozdžišo za džěłowym městnom wažnu rólu. Tuž měli hižo džěcom w pěstowarni z konkretnymi projektami zakład za wuwicě waskeje a wutrobiteje zwjazanosće z domiznu wutworić.

Žiwa rěč

Serbščina je w kubłanju po modelu WITAJ stajnje prezentna. Džěcom so wuwědomja, kajka bohatosć to je, dwurěčne wotrosć směć. Poskicějće džěcom zaběry, w kotrychž zeznaja předmjety wšědnego žiwjenja z wjacorymi pomjenowanjami. Džiće z nimi na ekskursiju přez dom. Pomjenujće wěcy, kiž widžiće, serbsce: „To je blido.“ Njeh džěći z němskich staršiskich domow praja, kak by jich mać je mjenowała: „Das ist ein Tisch.“ A maće-li džěći w skupinje, kiž dalšu rěč rěča, dajće je wotpowědne wěcy tež hišće w jich maćerščinje pomjenować.

Posłuchajće serbski rozhłós z džěćimi, zo bychu rańši postrow serbsce słyšeli. Maće-li móžnosć, pokazajće DVD ze serbskim pěskowčikom. Rozkładźće džěcom, kak rjenje je, hdyž móža dvě rěči wužiwać a zo maja wjele móžnosćow, tutu lěpšinu wužiwać.

Tež wonka při wuchodžowanju móžemy džěći na dwurěčnosć skedźbnjeć – na př. na dwurěčne wjesne tafle a na ludźi zjawneho žiwjenja abo wjesnych seniorow, kiž serbsce rěča. Woni tež móža ze swojej serbsčinu džěcom dobry rěčny přikład być. Zwiski k serbskim wosobam njejsu w kóždym regionje w samsnej měrje date. Dokolž pak so stajnje bóle pozhubjeja, je čím wažnišo, wotpowědne kontakty pytać a nawjazać. K pomocy móža Wam při tym tež regionalni rěčnicy Domowiny abo sobudžěłaćerjo Rěčneho centruma WITAJ być. Wobroćće so na nich ze swojej próstwu!

2

Serbske symbole

Džěći pytaja za wonkownymi znamjenjami Serbow (na př. serbsku chorhoj při gmejnskim twarjenju abo na meji, lipowe łopješko na awće, wšědnu serbsku drastu pola staršich žonow we wsy, swjedźensku narodnu drastu při wosebitych składnosćach w pěstowarni, powěšćowe figury).

Džěci zeznaja serbsku narodnu drastu

Předstajće džěcom serbsku narodnu drastu, kotruž džěci w pěstowarni noša. Pokazajće jim tež drasty druhich serbskich regionow a rozjimajće wotpowědne rozdžěle. Wuži wajće k tomu wobrazy, fota, wideja atd. Wumolujće z džěcimi tež wobrazy z narodnymi drastami w Lutkach a předčitajće jim stawizničku z Witkom (str. 9). Zhotowće sej kartu a nalěpće wumolowanki do wotpowědneho drastowego regiona. K tomu jim powědajće, hdže a kak so w kotrej kónčinje serbsce rěči a ke kotrym składnosćam so holcy narodnu drastu wobłěkaja.

Serbska kultura

Serbske nałožki, spěwy a reje słušeja k wšědnemu dnjej serbskeje pěstowarskeje skupiny. Rjenje by było, sej raz serbsku kulturnu skupinu Wašeje kónčiny přeprosyc. Snadž by so něchtó z kulturneje skupiny zwólniwy wuprajil, wušo ze serbskimi a serbsce wuknjacymi džěcimi hromadže džětać – z nimi na př. spěw abo reju nazwučować. Z toho móhli so pozdžišo hromadne programy wuwic.

Serbska literatura

Z předšulskeje džěciny hodži so derje literarny tydžeń přewjesć, na kotryž džěci swoju najlubšu serbsku knihu wot doma sobu přinjesu. Móžeće džěcom (dalše) serbske knihy pokazać abo sej samo sobudžětaćerku Smolerjec kniharnje z Budyšina přeprosyc, kotraž by tež staršim šěroki poskitk serbskeje džěcaceje literatury předstajić móhła. Wjeršk tajkeho literarneho projekta móhł za džěci wopyt wjesneje/měšćanskeje biblioteki abo Smolerjec kniharnje być.

Partnerstwa wuwic

Mnoho džěci z němskich swójbow ma přistup k serbsčinje jeničce přez swoju kubłarku. Tohodla je wažne, sej dalších serbskorěčnych partnerow pytać. Nimo horjeka hižo mjenowaných ma mnoho skupin prawidłowny kontakt k šuli ze serbskorěčneju wučbu. W šulskim wobłuku su so wuwili partnerstwa mjez šulemi z přewažnje maćernorěčnymi džěcimi a šulemi hłownje z džěcimi, kiž maja zwonka wučby lědma kontakt k serbsčinje. Podobne partnerstwa bychu tež za pěstowarske skupiny móžne byli. Składnosće za wuměnu poskičeja so na př. při předšulskim sportowanjom WITAJ-džěci wšelakich pěstowarnjow. Dalši namjet je, zarjadowanja šulskich nowačkow z maćernorěčnymi serbskimi džěcimi a serbsce wuknjacymi džěcimi wšelakeju/-ich pěstowarnjow organizować. Při prašenjach k tomu wobroćće so na Rěčny centrum WITAJ.

Fantazijowe pućowanje: Wulět mjetelčki

W fantazijowym pućowanju napodobnjeja dźěći stejo abo ležo pohiby pućowanja w přirodže. K tomu trjebaja dosć městna a móžnosť, so přijomnje lehnyć abo sydneyć móc. Hra hodži so derje za 10 do 12 dźěći.

material:

přikryw abo podłohu
paslenski material za paslenje mjetelčki
wulke prózdne wokno abo wjetšu wazu z hačzami

přihot:

Dźěći maja přikrywy abo podłohi na zemi ležo spřihotowane a čakaja na fantazijowe pućowanje.

1. impuls

Jako kubłarka wopisujeće fiktivne wuchodźowanje. Dźěći wotpowědne pohiby napodobnjeja:

- so črije wobuc
- so kapu woblec
- po schodže hić (skakać)
- po chódniku běžeć
- dróhu přeprěčić – do toho nalěwo a naprawo pohladać
- po muri balancować
- přez płót zalězc
- pod zawěru přelězc
- po wysokej trawje teptać a błóćanej zemi běhać
- po lěsnym pućiku skakotać atd.

Wuchodźujće so tak dołho, doniž dźěći nimale njejachla. Potom bywa pućowanje měrniše:

- so z lěsa wačić
- łuku pytać
- wóni łuki zadychać
- so na łuku (přikryw/podłohu) lehnyć.

2. impuls

Animěrujće fantaziju dźěći: Předstaj sej, zo sy mała pisana mjetelčka ... Zlětuješ po łuce ... wot jedneje kwětki k druhej ... zlětuješ we słónčku ... je rjenje ćopło ... wobhladaš sej łuku wot horjeka ...

4

3. impuls

Što su dźěći „widželi”? Što je so jim lubiło?

4. impuls

Wotpowědnje temje pasliče z džěćimi mjetelčki z pisaneje papjery. Zlěpće je na wokno skupinskeje rumnosće abo powěšće je na hałuzu we wazy.

zakónčenje:

Zaspěwajće sej z džěćimi spěw „Mjetelčka, moja přečelka“ a zarejujće wjesotu rejku při wudebjenym woknje abo wokoło wazy z hałužkami.

Husaca kwětka (stawiznička za masažu)

Masaža słuži wotpinanju a změrowanju. Tohodla je najlěpje, hdyž kubłarka kóžde džěčo jednotliwje masěruje.

materiał: mjehki seršćowc (na př. pudrowy seršćowc za šminkowanje) abo pjerko

přihot: Džěčo leži na chribjeće a kubłarka pódla njeho klečo powěda stawiznu ze slědowacymi pohibami.

Džensa je krasne slónčne wjedro. Ležu na wulkej zelenej łuce ... wosrjedź tysacych husacych kwětkow ... Ach, je to rjenje ... Miły wětřik duje a małe kćenja lochce pohibuje ... wone hibaja so tam a sem.

ze seršćowcom zlochka po mjezwoču a rukomaj jězdźić

Mała pisana mjetelčka zlětuje w powětre ...

ze seršćowcom tam a sem machać

přileći a sydne so na kwětku ...

ze seršćowcom pozastać

po chwilce leći tróšku dale na přichodnu kwětku.

ze seršćowcom tam a sem machać a na wšelakich městnach pozastać

Wětřik tróšku móčnišo zaduje ...

ze seršćowcom po mjezwoču a rukomaj jězdźić

a mjetelčku začěri.

ze seršćowcom móčnišo na bok šmórnyć

Njetraje dołho a přileći čmjela ...

ze seršćowcom małe s-figury na mjezwočo a ruce molować

synči a brunči ... wona woptawa jedne kćenjo, potom druge ... jónu tu a jónu tam.

seršćowc na wšelakich blakach tam a sem wjerćeć

Zaso wětřik sylnišo zaduje ...

ze seršćowcom po mjezwoču a rukomaj jězdźić

a tež čmjela so zminje.

ze seršćowcom małe s-figury na mjezwočo a ruce molować

6

Pomału počina čmičkać. Husace kwětki swoje kćenjowe topješka začinjeja ... Su cyle mučne ... a sej bórze wusnu.

ze seršćowcom zlochka po čole, spanjomaj a začinjenymaj wočomaj jězdźić

W zwěrjencu (stawiznička za masažu)

Masaža hodži so w mjeńšej abo wjetšej skupinje přewjesć.

material: njeje trěbny

přihot: Džěci sedža na zemi jedne po druhim w kole. Kubłarka sydnje so k nim a powěda, wuwjedžo pohiby na chribjeće džěsća, kiž před njej sedži. Tute da pohiby zaso swojemu susodej dale.

Džensa wopytamy zwěrjata w zwěrjencu. Džemy přez wulke zachodne wrota.
wot rjapa wuchadžejo z rukomaj runočasnje dolěwa resp. doprawa zjěć

Słónčko rjenje swěći a wohrěwa.
z rukomaj po chribjeće kružić

Jako přenje chwatamy k wopicam.
z porstami po cyłym chribjeće běhać

Znajeće tež čulenje? Snano znajeće Robbyja z telewizije. Čulenje suwaja so do wody.
z dłónjomaj zléwa a sprawa rjapa po chribjeće dele suwać

Wopicy skakotaja wjesele.
z rukomaj zlochka na chribjet klepać

Maja tam tež tigry. Jara hłódne kusaja wone mjaso.
z rukomaj ramjeni masěrować

Tež kenguruwa widžimy. Wón skakota po łuce.
z porstami po cyłym chribjeće skakać

Dromedar tepta pomału po swojim rewěrje.
z pjasćomaj pomału a skedźbnje po chribjeće stupać

Nadobo wětrik zaduje.
přez włosy zjěć

Nětko počina so deščować. Najprjedy padaja jenož někotre kapki.
z jednotliwymi porstami na chribjet dypać

Potom pak so kida.
z porstami spěšnišo a sylnišo na chribjet klepać

Chwatamy na bus a jědzemy domoj.
z porstami po chribjeće wot deleka horje běžeć a potom ruce na ramjeni položić

Rěčne kmanosće zwěšćenske testy

Rěčny centrum WITAJ móžeše sobotu, 13. měrca 2010, cyłkownje 12 serbskich kubłarkow ze sydrom wšelakich pěstowarnjow na swoje dalekubłanje witać. Ze zaměrom mjezsobneho zeznaća wotmě so wone tónkróć w Kulowskej pěstowarni w nošerstwje Křesćansko-socialneho kubłanskeho skutka Sakska z. t.

„Kotre naprawy hodźeli so derje za zwěšćenje serbskorěčnych kmanosćow džěći wužiwać?“ bě centralna tema dalekubłanja. Hosćičelka zarjadowanja, wjednica RCW dr. Beata Brězanowa, pokaza w swojim přednošku na trěbnosć a funkciju dokładnišeho zwěšćenja rěčneho wuwica pola džěći za wědomosć, pedagogiku a politiku. Z wida rěčneje terapeutki zhladowaše Budyšanka Wanda Wokowa mjez druhim na hižo eksistowace materialije, kiž so za zwěšćenje rěčneho stawa džěći wužiwaja.¹ Z jednym tajkim testom zaběra so studentka rěčneje wědomosće Helena Wićazec z Pančic-Kukowa. Je to „Bielefeldski screening“, z kotrymž so móžne čitanske a prawopisne čěže pola předšulskich džěći dočasnje zwěšćić hodža. Tutón je wona wobdžěłała, zo móhli jón pozdžišo serbscy rěčni terapeuti w swojich praksach za přepytywanja serbskich resp. serbsce wuknjacych džěći wužiwać.

Po krótkim pohosćenju běchu wobdžělnicy dalekubłanja namołwjene, na zakładze swojich nazhonjenjow ze serbsce wuknjacych džěćimi wot dr. Brězanoweje nadžěłany nacisk podložkow k zwěšćenju rěčneho stawa w pěstowarskej starobje posudžować. K tomu dóstachu kartki, na kotrychž bě stajnje jedyn rěčnowuwicowy schodženk wopisany, na př. „Džěćo wužiwa při hrajkanju spontanje a njewědomje serbske słowa“, „Džěćo wotmołwi kubłarce na jednore prašenja serbsce.“ atd. Tute mějachu wotpowědnje rěčnemu wuwicu džěsća rjadować. Na zakładze wuslědkow a přěnich testow w praksy spřihotuje so přepytywanske listno, z kotrymž móža kubłarki rěčne wuwice jednotliwych džěći dokumentować.

1 Jako test za zwěšćenje starobje přiměrnjeného rěčneho stawa dwulětnych maćernorěčnych serbskich džěći, kiž móža starši sami přewjesć, doporučuje Wanda Wokowa tak mjenowany „SBE-2KT“, kiž namakaće w interneće pod http://www.kjp.med.uni-muenchen.de/sprachstoerungen/sbe2kt_fremd.php.

Lutki – 9. lětnik, wuchadža 4 króć wob lěto

cyłkowne zhotowjenje: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.,

Rěčny centrum WITAJ

hłowna zamołwita: Silwija Wjeńcyna

Fota: RCW (titul); Jurij Helgest (str. 3); Shutterstock.com: Forewer (str. 5), Eric Isselée (str. 7)

Rěčny centrum WITAJ, Póstowe naměsto 3, 02625 Budyšin,

telefon: (0 35 91) 55 04 00, e-mail: witaj-bautzen@sorben.com